

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА СХІДНОЇ ФІЛОЛОГІЇ

КУРСОВА РОБОТА

з арабської філології на тему:

ГРАМАТИЧНА КАТЕГОРІЯ ІМЕННИКА В АРАБСЬКІЙ МОВІ

Студентки групи Пар 16-20

факультету сходознавства

денної форми навчання

Освітньої програми:

Арабська мова і література та переклад,

друга східна мова, західноєвропейська

мова

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.060 Східні мови та

літератури (переклад включно),

перша – арабська

Личковська Оксана

Науковий керівник:

Старший викладач

Аль-Зоабі А.Г.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2023– 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1.	5
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ІМЕННИКІВ	5
1. Іменник, як одна з основних частин мови.	5
2. Іменник в арабській мові	8
Висновок до першого розділу.	12
РОЗДІЛ 2.	14
ГРАМАТИЧНІ КАТЕГОРІЇ ІМЕНИКА В АРАБСЬКІЙ МОВІ.....	14
1. Граматична категорія роду	14
2. Граматична категорія числа	15
3. Граматична категорія відмінка.....	20
Висновок до другого розділу	29
ВИСНОВКИ.....	30
АНОТАЦІЯ АРАБСЬКОЮ МОВОЮ.....	32
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	33

ВСТУП

Історія є одним з основних етапів існування будь яких подій, явищ або речей на цьому світі. Кожне суспільство має свою історію, а відтак і кожна мова формує свою історію. З часом мова може піддаватися трансформації, тому в деяких аспектах відбуваються зміни. Люди ще з давніх часів почали ділити слова на категорії: назви предметів, дій та прийменників, а для того, щоб збільшити кількість значень в одному слові додали відмінки. З часом, у процесі розвитку мови, почали виникати свої особливості та категорії, які відповідають за певні функції. В деяких мовах граматичні функції співпадали, але відрізнялись за правилами та будовою. Тож детальне вивчення граматики, могло допомогти зберегти мову.

Для правильного структурованого вивчення критеріїв формування іменника, мовознавці розробили типологічний план за яким детально можна розібрати будь-яке слово. У цьому плані нам пропонують зробити розбір іменника у наступних категоріях: семантика, морфологія, синтаксис, сполучність та словотворчість. Таке детальне вивчення лексеми не тільки допомагає розібратись в її значенні, але й у структурному плані. Адже ми розбираємо слово не лише в його межах, а й поза ними, що формує структуровану організаційну мовну систему.

Актуальність теми роботи полягає у розборі структури іменника, а всі теми пов'язанні з ним допоможуть вдосконалити нашу промову, оскільки мова є найважливішим інструментом для порозуміння між людьми у будь-яких сферах, а правильна побудова речення є запорукою успіху.

Об'єктом дослідження є специфіка правильного використання іменника у будь-яких його положеннях в реченні.

Предметом дослідження є арабська граMATика та її особливості у будові мови.

Мета роботи полягає у вивченні особливостей та аналізі застосування одного з головних членів речення в арабській мові.

Досягнення мети передбачає вирішення наступних завдань курсової роботи :

1. Визначення поняття «іменник»;
2. Аналіз арабських граматичних книг, а саме тем присвячених іменнику;
3. Порівняльний аналіз між двома мовами та специфіка використання одного й того ж самого мовного об'єкта;
4. Виявлення основних різниць однієї граматичної теми для подолання можливих проблем при перекладі у майбутньому;
5. Аналіз функціонування та семантика іменника в двох мовах.

Методами дослідження є метод дослідження, порівняння, опис, зіставлення та аналіз, а також одним з найнеобхідніших методів наукового пізнання стала практика.

Наукова новизна полягає у розв'язанні та поясненні виниклих проблем під час знайомства з іноземною мовою та вдосконалення поглядів для найкращої взаємодії з даною мовою.

Практичне завдання полягає у тому, що написана робота може допомогти при вивченні та викладанні арабської мови, а саме у розборі граматичних тем, а також дана робота може послугувати додатковим джерелом для мовознавців.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ІМЕННИКІВ

1. Іменник, як одна з основних частин мови.

Мова є невід'ємним компонентом існування здорового суспільства. Для того, щоб між людьми утворився зв'язок, який згодом переросте у згуртовану громаду їм необхідно мати інструмент для порозуміння. Один з найкращих інструментів для вираження внутрішнього світу є мова. На перший погляд мова може здатися чимось легким, але для її правильного функціонування, треба щоб між одиницями виникнув зв'язок на морфологічному рівні.

Морфологія є тією галуззю, що відповідає за будову слів й допомагає урізноманітнити способи вираження граматичних категорії для функціонування слів в мовному потоці. Існує два головних типи граматичної структури на морфологічному рівні: іменний і дієслівний. Основою граматичної структурою в іменній системі є іменник. До першого етапу розвитку будь-якої мови завжди входило питання вивчення іменника.

Іменник – це мовна одиниця з лексико-граматичним значенням й виражається самостійними категоріями роду, відмінка, числа і відповідними синтаксичними функціями (І.Г.Матвіяс, 1974, ст.5). В українській мові найзручнішим методом для визначення іменника є шлях його порівняння з дієсловами та спільнокореневими прикметниками: спів – співати – співає. Іменник відрізняється від прикметника тим, що його значення можна сприймати абстраговано у той час, як прикметник обов'язково приписується якомусь предмету. Іменники, що виражають дію також сприймаються абстраговано у той час, як особова форма дієслів повинна обов'язково бути пов'язаною з виконавцем.

О.О. Потебня зазначав: «Є ряд іменників і прислівників, що містять у собі назву якості або властивості і вони на одному рівні з прикметниками: «білизна – білим – біло – білий». Якщо проводити аналогію між вище згаданими самостійними частинами мови то помічаємо, що їх лексична частина може бути не завжди виразною

на відміну від завжди виразної граматичної частини, тож різниця між цими словами відображається у лексико-граматичному значенні.

Лексико-граматичне значення будується на основі предметного значення іменника і виражається категоріями роду, відмінка і числа. До іменника можна поставити наступні запитання: хто? або що? Тобто, ми розуміємо, що іменник виступає у двох образах: носій ознаки або предмет. Лексико-граматичні значення іменників сприймаються, як реальні предмети, оскільки будуються на абстрактних поняттях, ознаках і діях.

Взаємозв'язок і взаємозалежність між формами іменників виражається в закономірності й обумовленості явищ і тому типологічне дослідження виступає за те, щоб різні форми іменника досліджувались, як елементи мовної системи. У структурі словотвірних іменників утворених за зразками наявно виражений морфологічний зв'язок.

Морфема є найменшою одиницею мови та виступає, як складова частина слів і завжди є словотворчою. Морфема в іменнику може бути не лише словотворчою, але й словозмінною. Суфікси в іменниках не лише відносяться до морфем, але й до флексії. Флексія у свою чергу впливає на афікс, який змінюється відповідно до граматичного значення. Межа між формотворенням і словотворенням встановлюється умовно.

Словотворчі моделі сприяють продуктивності іменників, похідні слова перетворюються у словозміні, а словотворчі морфemi у формотворчі. Неоднакова словотворча і словозмінна форма іменників є об'єктом дослідження в морфології. Словотворча форма морфemi будується за складною семантичною і формальною основою, у той час, як словозмінна форма залежить від парадигм. Суфікси згрубілості, зменшеної і збільшеної пестливої форми не приєднуються до іменників з абстрактним поняттям, лише за винятком, якщо вони уживаються зі стилістичним відтінком інтимності.

За допомогою певних афіксів можна регулювати стандартне значення, тобто утворити з чоловічого роду слова, що будуть співвідносні з жіночим родом: школяр – школярка. Система суфіксів дозволяє нам регулювати віддієслівні утворення, робити з дієслова процес для значення предметності: писати – писання.

Одна словоформа іменника відповідає одному граматичному значенню. Граматичну категорію іменника утворюють граматичні однорідні значення. За допомогою аналізу словоформу іменника можна розділити на лексико-граматичні і граматичні категорії. Граматична категорія містить лише граматичні значення у той час, як лексико-граматична категорія – це поєднання граматики та лексики.

Засади вираження граматичної категорії трапляються на двох рівнях; морфологічному і синтаксичному. На морфологічному рівні, за граматичне значення певної категорії, що утворенні за парадигмою іменника, відповідає сукупність певних морфем. Кожна парадигма збігається з певною категорією: парадигма збірності – категорія збірності, числова парадигма – категорія числа, відмінкова парадигма – категорія відмінка, родова парадигма – категорія роду.

Граматична категорія вважається словозмінною, якщо її значення виражається у двох різних або має більше співвідносних словоформ. До словозмінних категорій відноситься відмінок і число, а до класифікаційної категорії відноситься рід. Таким чином класифікаційній граматичній категорії можна протиставити одну парадигму у той час, як за категорією словоформи, можна протиставити дві або більше парадигм.

Парадигми бувають двох типів повні і неповні. Повні парадигми бувають у тих словах від яких можна утворити множину: стіл – столи, а не повні парадигми характерні для тих слів, які майже не вживаються у множині тому, що утворити їх майже не можливо: Київ.

Граматична категорія роду притаманна більше прикметникам та означальним словам, оскільки в системі словоформ немає протиставлення, але між формами словозмін і граматичних родів іменника існує тісний зв'язок тому, що відмінково-

числова флексія залежить від граматичного роду іменника. Родова форма іменника у поєднанні з атрибутивними словами дає словозмінний характер відмінку іменника.

Існує ряд іменників у яких одне і те саме слово може містити спільнокореневий родовий варіант: продаж – продажа. Такі слова не вважаються окремими словами, але і не класифікуються, як форма слова через тотожність лексичного значення і також їх не можна віднести до стилістичного забарвлення. Кожне з таких слів характеризується своєю парадигмою та співвідноситься з окремими відмінками або може мати свої власні родові варіанти відмін. Якщо іменник пов'язується зі статтю або має лексичну диференціацію, то такі слова вважаються різними.

Отже, між словотворенням іменника і словозміною є нерозривний зв'язок. У кожній з цих форм присутня флексія на звуковому та нульовому рівні. Системний аналіз морфологічних елементів допомагає дослідити та класифікувати флексію, а також для повного опису словоформ іменника, слово досліджується в генетичному та типологічному аспекті.

2. Іменник в арабській мові

Конструкція арабських речень відрізняється від той, до якої ми звикли. Арабські граматисти цінують повні речення, а саме, граматично цілі та контекстуальні. Тож кожен граматист починає написання своєї книги з визначення речення в арабській мові. Лінгвіст Ібн Малік починає свою книгу «Аль-фія» зі слів: «Наша мова – це пряма корисна промова з іменників, дієслів та часток. Одне слово може узагальнити вираз, а інше слово виражається реченнями». Імам Аль-тахрیری сказав: «Наша промова та, яка корисна слухачу». Під значенням повне речення ми розуміємо, що це ті речення, до яких не будуть виникати запитання, а ні граматично, а ні контекстуально.

Речення в арабській мові повинно складатись з двох або більше слів, а слова в свою чергу діляться лише на три категорії: іменники, дієслова й прийменники або як їх ще називають частки. Кожна з цих категорії має свої ознаки та повністю відрізняється одна від одної.

Іменник в арабській мові називається الاسم. Куфійська школа вважає, що назва «іменник» в арабській мові походить від іншого слово السمة, що значить знак, якість або властивість, але Басрійська школа вважає що назва «іменник» походить від слова السمو, що значить бути на висоті. Таким чином в Басрійській школі іменник займає найвище місце, тому що іменник може розповісти про себе і за себе, в той час, як дієслова можуть розповісти про себе, але не за себе на відміну від прийменників, які взагалі не можуть розповісти ні про себе, ні за себе.

Термінологічне визначення іменника в граматиці звучить так – це слово, що вказує на своє значення і не прив'язане до часу. Ібн Аль-Сірадж у своїй книзі Аль-Усул сказав: «Значення іменника може відноситись до людей і не до людей». Тобто іменник може вказувати на матеріальні речі, як будинок, людина або на нематеріальні речі, як мужність, честь та інше.

До іменників в арабській мові відносяться назви, прикметники, дієприкметники та займенники. До назв відносять назви людей, тварин, рослин, предметів, кольорів, країн, міст і часів, а також до іменників належать питальні частки. До займенників ж відносяться особові, стягненні, вказівні та відносні займенники.

Іменник в арабській мові має свої ознаки, за якими його можна відрізнити від дієслів та прийменників. Ознаки, що присвійні лише іменнику: родовий відмінок, танвін, артикль та марбута (замкнута та), оклична та присвійна форми. Іменник також може бути в називному та знахідному відмінку, але ці два відмінки характерні й для дієслів.

Іменник буває у двох станах визначений й невизначений. Визначений стан позначається артиклем, тобто приєднується ال на початку слова. Артикль допомагає узагальнити та конкретизувати предмет завдяки чому, його не можна буде поділити або присвоїти іншим. Артикль буває декількох видів:

1. العهدة الذكریة – коли одне і теж саме слово повторювалось раніше, наприклад:
زارني رجل فاحترمت الرجل – мене відвідав чоловік і я почав поважати цього чоловіка.

Перше слово رجل стоїть без артикля, а у другій раз до слово الرجل приєднали артикль, тим самим вказавши на те, що це одна і та сама людина.

2. العهدية الحضورية – коли артикль супроводжується присутністю, наприклад: جئت هذا اليوم – *я прийшов у той день в якому я був присутній*.
3. العهدية الذهنية – коли обидва співрозмовника, в голові розуміють про що ідеться мова, можливо до цього предмета була передмова, наприклад: قرأت الكتاب – *я прочитав цю книгу*.
4. الجنسية – за допомогою артикля узагальнене слово буде стосуватись кожного, наприклад: خلق الانسان ضعيفاً – *кожна людина була створена слабкою*.
5. الخصائص – для збирання усіх якостей, наприклад: انت الرجل – *ти чоловік*. Артикль в слові الرجل значить, що у цій людині зібрані усі чоловічі якості.
6. لبيان الحقيقة – для вираження правди, сутності та природи. Не зважаючи на те, що інформація може бути властива більшості, вона не всіх стосується, наприклад: الرجل أصبر من المرأة – *чоловіки терплячі за жінок* (але не кожен чоловік такий).
7. زائد لازمة – артикль додатковий, але він необхідний, наприклад: الات – *Ллят* (назва одного з богів в часи арабського невігластва). А також до прикметників для того, щоб наголосити на їх значенні: الصالح – *той, що праведний*.
8. الاسم موصول – за допомогою артикля одне слово може стосуватись, як однини так і множини, а також як чоловіків та і жінок, найчастіше цей артикль приєднується до дієприкметника активного та пасивного стану: أكرم المكرم ضيفه – *Гості будуть шанувати того, хто їх шанує*.

Невизначені іменники позначаються тавіном. Лексичне визначення тавіна – це приєднання нуна до іменника. Термінологічне визначення тавіна – глуха нун, що умовно приєднується у кінці слова. Тавін відноситься до оголосів та позначає відмінки. Тавін буває декількох видів:

1. تتوین التمکین – цей тавін більше стосується розділу сарф, такий тавін вважається найпоширенішим, адже його приєднання до слів свідчить про їх належність до іменників.

2. تنوين التذكير – цей тавін використовується для позначення іменника у невизначеному стані.
3. تنوين العوض – тавін стає замість видаленої частини і буває декількох видів:
  - 3.1. Той, що замінує ціле речення і найчастіше приєднується до частки إذ, наприклад: فلولا إذا بلغت الحلقوم وانتم حينئذ تنظرون – *і коли душа приступає до горла, і ви дивитесь на [помираючого]*. Частка إذا використовується для умовних речень і тому у другій частині щоб не повторювати умову ще раз, частка إذا приєднується з тавін до слова حينئذ тим самим посилаючи на першу умову.
  - 3.2. Той, що замінує слабкі літери в словах, наприклад: قاضٍ, хоча початкова форма цього слово قاضى.
  - 3.3. Той, що замінує одне слово, наприклад: كلٌ يموت – *кожен помирає*. Тобто ми умовно знаємо, що мається на увазі, кожна людина помирає.
4. تنوين المبالغة – тавін, що приєднується до слів цілісної жіночої множини, наприклад: مسلماتٍ.

Деякі слова в арабській мові самі по собі означенні, тому не потребують артикля:

1. Займенники
2. Власні назви
3. Слова, які додаються до означеного слово (конструкція ідафа)
4. Імена, означенні кличною часткою.
5. Імена, в корені яких знаходиться артикль.

Займенники та слова до яких приєднався стягнений займенник не потребують артикля тому, що вони самі по собі вже у визначеному стані, а також і до імен не приєднується артикль.

Клична форма це одна з форм вираження промови, вона складається з кличної частки та منادي, тобто того до кого звертаються. Наявність кличної частки вказує на те, що наступне слово являється іменником. Кличних часток сім: يا ، ايا ، هيا ، وا ، اي ، أي ، يا ، ايا ، هيا ، وا ، اي ، أي. Вони ставляться перед іменником. المنادي – *до кого звертаються*, буває декількох видів:

1. العلم المفرد – відомий нам іменник в однині, наприклад: يا محمد – *о Мохаммаде*.
2. النكرة المقصودة – не відомий означений іменник, наприклад: يا رجل – *о чоловіче*.
Мається на увазі ми знаємо до кого звертаємось, але скоріш за все не знаємо ім'я цієї людини.
3. النكرة الغير مقصودة – не відомий не означений іменник. Коли звертання іде не до конкретної людини, а до всіх.
4. المضاف – той, до кого звертаються виражається через ідафу, наприклад: يا فاعل الخير – *о той, хто робить добро*.
5. الشبيه بالمضاف – той, до якого звертаються, отримує додаткові ознаки наприклад: يا كريما خلقه – *о той, що щедрий його творіння*.

Присвійна форма, складається з іменника і слів, що йому присвоюють. Частіше за все присвійними іменниками виступають прикметники у вигляді خبر – *присудок* до مبتدأ – *підмета*, наприклад: محمد مجتهد – *Мохаммад старанний*. Присудок в арабській мові відрізняється від звичного для нас присудка. Присудок в українській мові відповідає на питання: що робить? що зробить? що з ним робиться? на відміну від арабської мови, де присудком може стати будь-яка інформація, що доповнює підмет.

Отже, іменником в арабській мові вважається все, що не дієсловом і прийменником. Найголовніша задача іменника надати якомога більше інформації про себе, тому іменником виступає не лише слово, але інколи і сполучені слова через конструкцію ідафа. Іменник в арабській мові має свої ознаки, хоча деякі з них можуть бути притаманні усім частинам мови, а деякі властиві лише іменнику.

Висновок до першого розділу.

Іменникові форми й на сьогодні є актуальною темою для дослідження. Явище іменника досліджувалося у кожній мові з моменту її формування, тому і існує безліч праць на тему іменника та все, що з ним пов'язано. Кожна мова має своє унікальне бачення іменника. Хоч багато основних ознак іменника української та арабської мови є спільними, але деяку міжкультурну різницю можна помітити.

В українській мові іменник є семантичною, формальною й майже нерозчленованою одиницею. Завданням якого є визначати предмет, тобто зображати його, виражати ознаки і характеризувати певними граматичними ознаками. Не зважаючи на все вище згадане іменник і прикметник являються двома різними явищами. Прикметник змінюється по родам в той час, як іменник розрізняється за родами.

Вираження предметності через іменник відбувається шляхом опредмечення понять. Кожен іменник незалежно від конкретного значення також виражає дії, опредмечені ознаки й абстрактні поняття, що сприймаються як своєрідні предмети.

В арабській мові все набагато простіше. Араби виділяють три мовні основи: іменник, дієслово й прийменник. Одне з найголовніших правил іменника – це відсутність часових ознак, тому що дієслово вже містить у собі час. Задача іменника – це надати більше інформації про себе та про ситуацію до якої він належить. Система родів, чисел та відмінків в арабській мові відрізняється, тому граматична категорія іменника вимагає поглибленого теоретичного вивчення.

РОЗДІЛ 2.

ГРАМАТИЧНІ КАТЕГОРІЇ ІМЕНИКА В АРАБСЬКІЙ МОВІ

1. Граматична категорія роду

Серед всіх морфологічних ознак слів, рід іменника є класифікаційною й незалежною категорією. Граматична категорія роду не зумовлена іншими членами у реченні. Усі іменники, не залежно від форми, знаходяться в однині або множині та мають категорію роду. Слова в арабській мові діляться між двома класами: за ознаками статі чоловічого або жіночого роду.

1.1. Чоловічий рід

Чоловічий рід в арабській мові ділиться на дві категорії:

1. المذكر الحقيقي – це будь-які іменники, що вказують на живу істоту чоловічої статі, наприклад: رجل – *чоловік*, ولد – *хлопець*, أسد – *лев* та інші.
2. المذكر المجازي – це іменники, що вказують на неживі предмети та через свою будову до них ми звертаємось в чоловічому роді, наприклад: كتاب – *книга*, قلم – *олівець*, نهر – *річка* та інші.

1.2. Жіночий рід

Жіночий рід, як і чоловічий ділиться на дві категорії:

1. المؤنث الحقيقي – це іменники, що вказують на живу істоту жіночої статі, наприклад: أم – *мама*, بقرة – *корова*, امرأة – *жінка* та інші слова.
2. المؤنث معنوي (مؤنث مجازي) – це абстрактні іменники жіночого роду, наприклад: سماء – *небо*, عين – *око*, مستشفى – *лікарня* та інші слова.

Розділити слова на жіночий та чоловічий рід дуже легко для цього достатньо знати ознаки лише одного з родів. Ознаки жіночого роду:

1. التاء المربوطة – наявність замкнутої літери ة наприкінці будь якого слово, наприклад: شجرة – *дерево*, فاطمة – *Фатьма*, معلمة – *вчителька*.

2. ألف التانيث المقصوري – наявність в кінці слова ى ламаної аліф, яка вказує на жіночий рід, наприклад: بشرى – *гарна новина*, نكرى – *спогади*, سلمى – *Сальма*.
3. ألف المؤنث الممدود – наявність протягнутої аліф, що складається з ا і ء наприкінці слова, наприклад: صحراء – *пустеля*, سماء – *небо*, بيضاء – *білявка*.

Слід зазначити, що це правило має свої винятки. Наприклад парні частини тіла людини можуть не мати попередніх ознак, але вони відносяться до жіночого роду, наприклад: عين – *око*, أذن – *вухо*, يد – *рука*. Також є слова, що не мають ознак жіночого роду, але так історично склалося, що вони мають жіночий рід, наприклад: شمس – *сонце*, دار – *двір*, كأس – *келих*.

Арабісти поділяють слова жіночого роду за будовою написання на три види:

1. المؤنث اللفظي – слова в яких присутні ознаки жіночого роду, але вони мають чоловіче походження. Такими словами часто виступають чоловічі імена, наприклад: حذيفة – *Хузейфа*, حمزة – *Хамза*, عنتره – *Антара*.
2. المؤنث المعنوي – слова, які не містять ознак жіночого роду, але відносяться до нього, наприклад: زينب – *Зейнеб*, أم – *мама*, نار – *вогонь*.
3. المؤنث المعنوي واللفظي – слова, які за значенням та за ознаками відносяться до жіночого роду: سعيدة – *щаслива*, ليلي – *Ліля*, زينة – *Зейна*.

Отже, визначення роду іменника є одним з ключових моментів для узгодження слів між собою у реченні, адже визначивши рід ми зможемо підібрати правильні займенники, а також узгодити слово з його прикметниками підібравши вірну форму дієслів.

2. Граматична категорія числа

Кожному іменнику характерно відобразити кількість одиниць позначуваних предметів. Категорія числа в арабській мові відображається у трьох формах – однина, двоїна й множина. Однина позначає один предмет, двоїна служить для позначення двох предметів одного виду й класу, а множина позначає предмет, кількість якого перевищує двоїну. Значення кількості в іменнику виражається за допомогою закінчень, які в цей же час виступають показниками відмінників.

2.1. Двоїна

Арабська мова одна з небагатьох мов, що мають форму двоїни, але для цього існують певні правила, адже не з кожного слово можна утворити двоїну. Умовами утворення двоїни іменника слугують правила:

1. Іменник повинен бути у формі однини, адже зі слів, що стоять у формі двоїни або множини не можливо утворити двоїну, наприклад: أقلام – *олівці*, для того щоб утворити двоїну даного слово необхідно спочатку взяти його форму однини.
2. Іменник повинен бути відмінковим. З займенників, питальних часток та умовних часток не можливо утворити двоїну. Наприклад: هو – *він*, كم – *скільки*, إذا – *якщо*.
3. Узгодження у вимові та значенні. Двоїна іменника повинна співпадати за значенням з його формою однини, наприклад: أبوان – *батьки*, однина цього слова має інше значення, أب – *тато*. А також, треба пам'ятати про слова в корені яких стоять літери двоїни ان , але за значенням слово не знаходиться у формі двоїни, наприклад: مكان – *місце*, رمضان – *Рамадан*.
4. Іменник не повинен бути складаним та не утворювати образне вираження, наприклад: نيويورك – *Нью-Йорк*, являється складаним іменником з двох слів, утворити двоїну якого не можливо. Іменники складені у формі іменного або дієслівного речення, наприклад: جاد الحق – *серйозний*, з даного іменника, також, не можливо утворити двоїну тому, що першим словом є дієслово.
5. Предмет або річ на яку вказує іменник повинен мати існування у двоїні, наприклад: الله – *Бог*, не може мати форму двоїни тому, що Бог один, а також власні назви зірок, планет та інших предметів, що загалом не мають існування двоїни.

Утворення двоїни в арабській мові відбувається шляхом додавання другорядних оголосів:

1. Додавання закінчень ان для слів називного відмінку, наприклад: مدرس – *вчитель*, مدرسان – *два вчителя*.

2. До слів родового та знахідного відмінку додається закінчення *ين*, наприклад:
مدرس – вчитель, مدرسين – два вчителя.

Винятком цього правила стали *المحلق بالمتنى* – це прилеглі іменники, які частково підпорядковуються граматичним правилам, але за умовами не відповідають двоїні:
كلاهما – обидва, كلتاها – обидві, اثنان – два (для чоловічого роду), *اثنتان – два* (для жіночого роду), *هذان – ці двоє* (для чоловічого роду), *هتان – ці двоє* (для жіночого роду), *الذان – ті двоє* (для чоловічого роду), *اللтан – ті двоє* (для жіночого роду).

2.2. Множина

Більшість імен позначених в однині повинні мати свою форму множини. Для позначення іменників кількість яких перевищує два, є три групи множини: *جمع مذكر سالم, جمع مؤنث سالم, جمع تكسير.*

2.2.1. Правильна множина чоловічого роду

جمع مذكر سالم – це правильна множина, тобто множина утворена шляхом додаванням певних букв у кінці слова, що вказує на істоту чоловічого роду. Для формування правильної множини чоловічого роду, необхідна відповідність слова наступним умовам:

1. *علما لمذكر* – власна назва чоловіка, частіше всього це чоловічі імена, наприклад: *إبراهيمون – Ібрагім* і його множина *إبراهيمون*.
2. *عاقل* – об'єкт позначеного іменника повинен бути розумним. Сюди відносяться дієприкметники, що позначають людей та їх професії, наприклад: *مدرس – вчитель*, і його множина *مدرسون – вчителя*.
3. *خاليا من التاء* – іменник не повинен містити «замкнуту Та», адже це ознака жіночого роду, наприклад чоловіче ім'я: *حمزة – Хамза*, від нього не можливо утворили множну через наявність *ة*.
4. *صفة لمذكر عاقل* – прикметник повинен відноситись до розумної істоти чоловічого роду і не повинен бути утвореним на породах порівняльного ступеня прикметників таких, як *فَعْلَى, فَعْلَان, فَعْلَاء, فَعْلُ* або з прикметників, які водночас позначають якості чоловічого та жіночого роду, наприклад: *أحمر – червоний*,

عطشان – *спраглий*, جريح – *ранений*, з цих прикметників не можливо утворити правильну множину чоловічого роду.

5. ليس مركباً – іменник не повинен бути складним або утвореним від образного виразу, наприклад: سيويه – *Сібавейх*, від нього не можливо утворити множину.

Правильна множина чоловічого роду утворюються з додаванням наступних суфіксів:

1. ون – закінчення називного відмінка, наприклад: مهندسون – *інженери*, مذيعون – *ведучі*, متفوقون – *успішні*.
2. ين – закінчення знахідного та родового відмінка, наприклад: فاشلين – *невдахи*, مشاهدين – *глядачі*, طبخين – *повари*.

Винятком цього правила є прилеглі іменники правильної множини чоловічого роду, які мають граматичні ознаки чоловічого роду, але не відповідають умовам для утворення множини чоловічого роду, наприклад: عشرون – *двадцять*, اولو – *господарі*, بنون – *діти*, أرضون – *земляки*, أهلون – *родичи*, та інші.

2.2.2. Правильна множина жіночого роду

جمع مؤنث سالم – це правильна множина об'єктів-іменників жіночого роду, кількість яких перевищує два. Утворення даної множини відбувається шляхом додавання на кінець слова літер ات та огоlosky ُ для називного відмінку й ِ для знахідного та родового відмінку, але для утворення даної множини необхідно, щоб слово відповідало наступним умовам:

1. علم – власні назви жіночого роду, тобто жіночі імена, наприклад: سعاد – *Суаад*, а її множина سعادات.
2. التاة المربوطة – іменники жіночого роду, які мають в кінці літеру ة, наприклад: فاطمة – *Фатьма* і її множина فاطمات - *Фатьми*.
3. ألف مقصورى – іменники жіночого роду, які закінчуються на літеру ى і від них не утворюється множина на породі فعلان, наприклад: فضلى – *краща*, а її множина فضليات – *кращі*.

4. ألف ممدودة – наявність в іменниках протягнутої аліф у кінці, тобто в кінці слова стоятимуть літери *اء*, які не утворені від чоловічої породи *أفعل*, наприклад: *صحراء* – *пустелі*, множина цього слово *صحروات* – *пустелі*.
5. مصغر مذكر ما لا يعقل – зменшена пестлива форма не розумних істот, наприклад: *كُتَيْب* – *книжечка* і її множина *كتيبات* – *книжечки*.
6. صفة ما لا يعقل – прикметники до не розумних істот, наприклад: *شاهق* – *піднесений*, і множна цього слово *شاهقات* – *піднесені*.
7. المصدر المجاوز ثلاثة أحرف – усі масдари, які складаються з чотирьох або більше літер, наприклад: *انتصار* – *перемога* і форма множини *انتصارات* – *перемоги*.
8. الأسماء الاعجمية – іменники неарабського походження, які не мають окремої форми множини, наприклад: *كمبيوتر* – *комп'ютер* та його множина *كمبيوترات* – *комп'ютери*.

Винятком в цьому правилі є множини іменників жіночого роду, які не підпорядковуються граматичним правилам, наприклад: *نساء* – *жінки*, однина цього слова позначається іншим словом *امراة* – *жінка*. Також *شاه* – *вівця* і її множина *شياه* – *вівці*, або *أمة* – *рабиня*, форма множини якої пишеться як *إماء* – *рабині* та інші слова.

2.2.3. Ламана множина

جمع التكسير – це одна з форм множини, кількість якої складає більше ніж два та має змінений вигляд у порівнянні з початковою формою однини. Така множина утворюються за формулою певних порід і поділяється на:

1. *جملة القلة* – кількість предметів більше ніж два, але не перевищує десять. Породи за якими утворюється дана множина:
  - 1.1. *أفْعُلُ* : *نفس* – *душа*, множина *نفوس* – *душі*.
  - 1.2. *أفْعَالٌ* : *سيف* – *меч*, множина *أسياف* – *мечі*.
  - 1.3. *أفْعَلَةٌ* : *عمود* – *стовбур*, множина *أعمدة* – *стовбури*.
  - 1.4. *فِعْلة* : *صبي* – *хлопець*, множина *صبية* – *хлопці*.

2. جمع الكثرة – множина, кількість предметів якої перевищує десять. Порід для цієї множини є дуже багато, найвідоміші з них:

- 2.1. فُعْلٌ أحمر – червоний, множина حُمْر – червоні.
- 2.2. فَعْلَى مريض – хворий, множина مرضى – хворі.
- 2.3. فَعْلَةٌ كاتب – письменник, множина كتبة – письменники.
- 2.4. فُعْلَاءٌ كريم – щедрий, множина كرماء – щедрі.
- 2.5. فَعْلَةٌ قاضى – суддя, множина قضاة – судді.
- 2.6. فُعْلٌ قائم – стоячий, множина قَوْم – стоячі.
- 2.7. فُعْلٌ حارس – охорона, множина حراس – охоронці.
- 2.8. فُعْلَاءٌ شديد – строгий, множина أشداء – строги.
- 2.9. فُعْلٌ لجج – пучина, множина لجاج – пучини.
- 2.10. فِعْلٌ قمة – вершина, множина قمم – вершини.
- 2.11. فِعْلٌ جبل – гора, множина جبال – гори.
- 2.12. فِعْلٌ قلب – серце, множина قلوب – серця.
- 2.13. فِعْلٌ جوهرة – дорогоцінний камінь, множина جواهر – дорогоцінне каміння.
- 2.14. فِعْلٌ صحيفة – газета, множина صحائف – газети.
- 2.15. فِعْلٌ منزل – дім, множина منازل – дома.

Отож, показник кількісних понять в лексемах арабської мови має свої граматичні показники. Основна функція категорії числа іменника, словесно позначити конкретне число, а також ужити його з сусідніми словами. Граматичне число відображається у системі відмінювання іменників відповідно до належності його роду, а також відмінку.

3. Граматична категорія відмінка

Відмінок виражає зв'язок між частинами мови та їх відношення до інших слів у реченні. Відмінки в арабській мові в основі позначаються оголоскою або певними буквами наприкінці кожного слова. В арабській мові є три основних відмінки: називний, знахідний і родовий, кожен з яких може позначатись письмово та умовно.

3.1. Називний відмінок

Серед всіх відмінків центральним є називний, він пов'язує номінацію об'єкта з навколишньою дійсністю. Називний відмінок з-поміж інших відмінків позначає суб'єкт думки, тобто вказує на особу або предмет від якого виходить дія. Називний відмінок може позначатись декількома способами:

1. Оголоскою ُ (дамма) в означених іменниках або ُ (тавін дамма) в неозначених іменниках, що стоять в однині, ламаної множини або правильної множини жіночого роду, наприклад: قَلَمٌ جَمِيلٌ – гарний олівець, слово قَلَمٌ стоїть в однині й закінчується на оголоску ُ, тим самим вказуючи на названий відмінок, переробивши цей приклад у множену أَقْلَامٌ جَمِيلَةٌ – гарні олівці, слово أَقْلَامٌ стає ламаною множиною, стоїть у знахідному відмінку й закінчується на ُ також. Наприклад: فَتَيَاتٌ جَمِيلَاتٌ – гарні дівчата, слово فَتَيَاتٌ закінчується на ات, що є ознакою правильної множини жіночого роду, має оголоску ُ тим самим вказуючи, що це називний відмінок.
2. Літера و наприкінці позначає називний відмінок у словах правильної множини чоловічого роду та в الأسماء الخمسة – n'ять імен ذو فو, حم, أخ, أب, наприклад: سَافِرٌ أَبُوكَ – твій тато поїхав у подорож, до слово أَبٌ приєдналась літера و і утворили слово أَبُوكَ, що вказує на його називний відмінок .
3. Літера ا в словах, що стоять у двоїні вказує на названий відмінок, наприклад: الْوَلَدَانِ مَجْتَهِدَانِ – два хлопця старанні, для того щоб вказати, що два хлопця стоять в називному відмінку ми додали ا до слово الْوَلَدِ і вийшло в нас الْوَلَدَانِ.

Частини мови, що завжди стоять в називному відмінку:

1. الفاعل – це той, хто виконує дію. Вживається перед дієсловом активного стану та вказує на суб'єкт дії. Підмет дієслівного речення виражається явним іменником, наприклад: قَامَ زَيْدٌ – Заїд встав, زَيْدٌ є підметом і тому він позначений танвін даммою ُ.
2. نائب الفاعل – іменник, що вживається після дієслова пасивного стану та стає повноцінною заміною діючої особи (суб'єкта дії) шляхом зайняття місця підмета дієслівного речення, наприклад: شُرِبَ الْمَاءُ – воду було випито, الْمَاءُ позначене в називному відмінку.

3. المبتدأ – частина мови, найчастіше виступає означеним іменником і означає предмет, який виражає присудок, наприклад: الأب عطوف – *батько співчутливий*, підмет الأب стоїть у називному відмінку.
4. خبر – це частина мови, за допомогою якої характеризується підмет і найчастіше цей іменник стоїть у неозначеному стані, наприклад: الأب عطوف – *батько співчутливий*, присудок عطوف стоїть у називному відмінку.
5. اسم كان وأخواتها – підмет називного речення, що стоїть після групи дієслів «сестри كان» або як їх ще називають дієслова буття, наприклад: كان الشاي باردا – *чай був холодним*, підмет الشاي виражається через називний відмінок.
6. خبر إن وأخواتها – присудок називного речення, що стоїть після групи дієслів «сестри إن», наприклад: كأن الرجل أسدً – *чоловік немов лев*, присудок أسدً стоїть у називному відмінку.

3.2. Знахідний відмінок.

Іменниковий додаток до дієслова частіше всього виражається знахідним відмінком. За допомогою цього відмінка можна означити предмет на який переходить, якась чинність. Знахідний відмінок позначається:

1. Оголоскою َ (фатха) в означених іменниках або ً (тавін фатха) в неозначених іменника, що стоять в однині, наприклад: اشتريت التفاحة – *я купив яблуко*. Слово اشتريت التفاحة закінчується на َ. А також в словах ламаної множини, наприклад: اشتريت الأفلام – *я купив олівці*, слово الأفلام має закінчення َ і є ламаною множиною слова قلم – *олівець*.
2. Літера ا що стоїть в кінці п'яти імен نو, فو, حم, أخ, أب наприклад: رأيت أباك – *я побачив твого батька*, до іменника أب ми додали ا і тим самим утворили слово тато у знахідному відмінку أباً.
3. Оголоска ِ (каса) або ٍ (тавін каса) у словах правильної множини жіночого роду, що завжди закінчуються на літери ات, наприклад: رأيت الطالبات – *я побачила студенток*. Хоч слово الطالبات і закінчується на ِ, що не є формальною ознакою знахідного відмінка, слова правильної множини жіночого роду у знахідному і родовому відмінку ділять одну і ту саму оголоску між собою.

4. Літера *ي* є ознакою знахідного відмінка в словах правильної множини чоловічого роду, наприклад: رأيت المهندسين – *я побачив чоловіків інженерів*, до слова المهندس – *інженер*, додали літеру *ي* і отримали المهندسين у знахідному відмінку.

Іменниками західного відмінка є наступні члени речення:

1. المفعول به – іменник, на який безпосередньо була спрямована дія, наприклад: ضربت زيداً – *я вдарив Заїда*, زيداً у нас виступає прямим додатком і тому позначений у знахідному відмінку через оголоску ً (тавін фатха).
2. المفعول المطلق – масдар, що вживається після однокореневого дієслова для підсилення значення або підтвердження дії, наприклад: الرياضة تقوي الجسم تقويةً كبيرة – *спорт зміцнює тіло силою великою*, слова تقويةً є масдаром до дієслова تقوي і тому являється абсолютним об'єктом, що оформлений в знахідному відмінку через оголоску ً (тавін фатха).
3. المفعول لأجه – це неозначений іменник, що вказує на причину дії, наприклад: استشهد دفاعاً وطنه – *загинув солдат, захищаючи свою батьківщину*, слово دفاعاً являється додатком причини виконаної дії й тому стоїть в знахідному відмінку.
4. المفعول معه – це іменник, що стоїть після сполучника و і вказує на суб'єкт, який є поряд з іменником протягом часу виконаної дії та частіше за все перекладається, як прийменник «з» для того, щоб вказати з ким було виконано дію, наприклад: سافرت والليل – *я їхав і ніч їхала*, слово الليل поставили у знахідному відмінку оголоскою ً (фатха) тим самим вказуючи, що ніч є додатком одночасності дії.
5. المفعول فيه – їм частіше всього виступають ظرف المكان والزمن тобто обставини місця й часу, наприклад: استيقظ العامل صباحاً – *робітник прокинувся рано*, або تحت الشجرة – *під деревом цінний скарб*. Обставина часу صباحاً і обставина місця تحت الشجرة знаходяться у знахідному відмінку.
6. الحال – неозначений іменник, що вказує на стан підмета або прямого додатка, наприклад: لقيت صديقاً أخي خائفاً – *я зустрів друга свого брата переляканим*, слово خائفاً є обставиною способу дії й тому стоїть у знахідному відмінку.

7. المستثنى – об’єкт вилучення і відноситься до конструкції الإستثناء – відокремлення, наприклад: عادت الطائرة إلا طائرة واحدة – повернулися літаки, окрім одного літака, через частку відокремлення إلا слово طائرة знаходиться у знахідному відмінку.
8. المنادي – іменник, що виступає об’єктом звертання, наприклад: يا جميلاً وجهه – о ти, з красивим личком, іменник جميلاً є об’єктом звертання і закінчується на ً (тавін фатха), що є показником знахідного відмінка.
9. التمييز – відокремлений додаток, який виділяє абстрактний іменник, що стоїть перед ним конкретизуючи та пояснюючи його, наприклад: استوردت طناً موزاً – я імпортував тону бананів, слово طناً є неозначеним іменником кількості й тому слово موزاً виступає відокремленим додатком, що конкретизує матеріал.

3.3. Родовий відмінок

Генітив – це непрямий відмінок, що виражає значення іменника, як об’єкта дії і має різновид означальних відношень. Родовий відмінок позначається:

1. Оголоскою ِ (каса) або ٍ (тавін каса) в залежності від стану іменника. Така оголоска характерна для слів, що стоять в однині, ламаній множині або правильній множині жіночого роду, наприклад: في الحديقة رجل – в парку чоловік, слово الحديقة однина в означеному стані й тому родовий відмінок позначається оголоскою й так само відбувається з ламаною множиною, наприклад: في الحدائق رجال – в парках чоловіки, родовий відмінок в слові الحدائق позначається через ِ. Для слів правильної множини жіночого роду треба зазначити, що родовий відмінок позначається не тільки умовно, але й письмово адже два різних відмінка між собою ділять одну оголоску, наприклад: على الفتيات قباعات – на дівчатах капелюхи, в даному реченні в слові الفتيات оголоска ِ вказує на родовий відмінок.
2. Літера ي вказує на родовий відмінок в п’ятьох іменах ذو, فور, حم, أخ, أب наприклад: في فمك طعام – в твоєму роті їжа, літера و в слові فو перетворилась на ي тим самим вказавши, що це слово в родовому відмінку. В двоїни та правильній цілій чоловічій множині родовий і знахідний відмінок ділять одну і ту саму літеру, наприклад: في الغرفتين طلاب – у двох кімнатах студенти, або يجب على المهندسين العمل

– інженери зобов'язані працювати, в двох реченнях, а саме в словах *الغرفتين* і *المهندسين* літера *ي*, що знаходиться в кінці вказує на родовий відмінок.

3. Оголоска *َ* може вказувати на родовий відмінок лише в двовідмінкових словах, наприклад: *في صحراء الماء* – в пустелі вода, слово *صحراء* знаходиться умовно в родовому відмінку, але письмово слово «пустеля» ми позначаємо через оголоску *َ*.

Двовідмінкові імена або *الأسماء الممنوعة من الصرف* – це слова, в кінці яких не можна писати тавін навіть якщо вони в неозначеному стані *َ*. До цієї категорії іменників належать слова:

1. Іноземного походження, наприклад: *كَيْف* – Київ.
2. Усі імена жіночого роду за будовою та природою, наприклад: *فاطمة* – Фатима.
3. Чолові імена, що мають будову жіночого роду, наприклад: *طلحة* – Тальха.
4. Власні назви, що складаються з двох складів, наприклад: *طرابلس* – Триполі.
5. Власні імена чоловічого роду, що закінчується *ان*, наприклад: *سليمان* – Сулейман.
6. Власні імена, що складаються з трьох літер один з оголосів якої є *َ* (сукун) Можуть зустрічатися, як двовідмінкові так і тривідмінокові слова, наприклад: *مصر* – Єгипет.
7. Іменники на породі *فُعْلُ*, наприклад: *فُرَحُ* – веселка.
8. Власні іменна утворені за породою подібною до породи дієслів, наприклад: *أحمد* – Ахмед, від дієслово *حَمَدَ* – хвалити.
9. Ломана множина, третьою літерою якою є *ا* і після неї ідуть дві або три літери, наприклад: *قواعد* – правила. А також усі ломані множини утворені за наступними породами:
  - 9.1. *مَعَايِن* :مَفَاعِلُ – метали.
  - 9.2. *صَنَادِيق* :مَفَاعِيلُ – скрині.
  - 9.3. *رَسَائِل* :فَعَائِلُ – листи.
  - 9.4. *قَوَامِيس* :فَوَاعِيلُ – словники.
  - 9.5. *قَوَارِب* :فَوَاعِلُ – човни.
  - 9.6. *رُمَلَاء* :فُعَلَاءُ – колеги.

- 9.7. أنبياء: أفَعْلَاء – пророки.
- 9.8. كراسي: فَعَالَى – стільці.
10. Іменники жіночого роду, що закінчуються на ى (ломана аліф), наприклад: فُضِّلَى – найкраща, або іменники з закінченням اء (довга алфі), наприклад: صحراء – пустеля.
11. Прикметники жіночого роду утворені за формою فَعْلَى від прикметників з закінченням ان за породою فُعْلَان, наприклад: جوعان – голодний, від нього утворили جوعى – голодна.
12. Усі прикметники жіночого роду утворенні на породі فَعْلَاء від форми чоловічого роду أَفْعَلُ наприклад: خَضْرَاءُ – зелена, від слово أَخْضَرَ – зелений.
13. Прикметники, що позначають послідовність, наприклад: مَثْنَى – по два.

Слід зазначити, що у разі, якщо до цих слів додати ال (артикль) та зробити іменники означеними, такі слова стають повністю здатними до відмінювання й перетворюються з двовідмінкових іменників на тривідмінкові.

Іменник оформлюється в родовому відмінку, якщо він є одним з наступних членів речення:

1. اسم المجرور – це іменник перед яким вживається один з наступних прийменників أتيت من, إلى, عن, على, في, و (القسم), ب (القسم), ت (القسم), رَبِّ, ب, ك, لِ, حتى, наприклад: أتيت من الجامعة – я прийшов з університету, слово الجامعة стоїть після прийменника من, тому оформлений у родовому відмінку.
  2. المضاف إليه – це означений іменники у неузгодженому означенні, наприклад: رأيت طالب الجامعة – я побачив студента університету, означення طالب الجامعة є ізафетом і тому його другий член الجامعة стоїть у родовому відмінку.
- 3.4. Іменники похідного відмінку

В арабській мові є категорія другорядних членів речення, які мають похідний відмінок, тобто ці іменники за своєю флексією підпорядковуються головним членам речення і стоять у їхньому відмінку.

1. نعت – *прикметник* або його друга назва *صفة*. В арабській мові прикметники бувають двох видів:
  - 1.1. النعت الحقيقي – це прикметник, який пов’язується з означувальним словом за змістом й граматиною, наприклад: الطالب الناجح يدرس كل يوم – *успішний студент вчиться кожен день*. У цьому прикладі можна помітити, що справжнє означення الناجح узгоджено числом, відмінком, родом і станом з означувальним словом الطالب.
  - 1.2. النعت السببي – це прикметник, який лише виконує роль означення і характеризує певну якість означувального слова, наприклад: في الصديق الصادق بوعوده – *щирий друг дотримує свої обіцянки*. Наслідкове означення узгоджується з означувальним словом лише за відмінком і станом, як у прикладі الصديق الصادق, а узгодження роду відбувається з наступним членом речення, який відіграє роль конкретизації.
2. توكيد – група іменників, що виконує роль ствердження, уточнення, конкретизування або підсилення значення того, про що йдеться в реченні. Ствердження в арабській мові має декілька видів:
  - 2.1. التوكيد اللفظي – повторення побудоване на принципі повторення стверджувальної частки іменника, наприклад: هكذا هكذا ولا غير – *так і тільки так, і ніяк інакше*, вказівний займенник هذا повторює відмінок попереднього займенника і утворює повторене ствердження.
  - 2.2. التوكيد المعنوي – стверджувальний іменник пишеться й вимовляється по іншому, але подібний за змістом, наприклад: حضر الطلاب كلهم – *прийшли усі студенти*, слово كلهم є уточнювальним до слово الطلاب і тому знаходиться у родовому відмінку. До найчастіше стверджувальних слів за змістом належать: النفس, العين, كل, جميع, كلا, كلتا, ذات.
  - 2.3. توكيد الضمير – ствердження за допомогою особових займенників, наприклад: عرفتك أنت من بين الآخرين – *я впізнав тебе серед інших*, особовий займенник другої особи однини чоловічого роду повторюється двічі, перший раз у вигляді стягненого займенника ك і другий раз у звичайному вигляді для ствердження أنت.

Отже, спеціальні закінчення в іменниках називаються відмінки, за їхньою допомогою ми можемо відслідкувати відношення між різними компонентами речення. Для того, щоб кожен член речення виконував свою функцію, його необхідно оформити у правильному відмінку.

Висновок до другого розділу

Іменник посідає одне з центральних місць у мові, тож його граматиці було приділено чи мало уваги. Граматична система категорій іменника є чіткою і в ній виражається: категорія роду, числа й відмінка.

Досліджуючи питання про граматичні категорії, розкривається питання морфологічної грамеми та обговорюються граматичні властивості іменника, а саме його рід, кількість та відмінки.

Винятків у категорії роду майже не існує, іменники чітко між собою розподілені за родовими маркерами на чоловічий та жіночий рід, який в свою чергу можна легко розрізнити з спочатку звернувши увагу на лексичне значення, а потім на будову слова та кінцеві букви.

Категорія числа дуже чітко поділена. У мові є три парадигми числа: одиниця, двоїна, множина. Множина є найбільш специфічною категорією із всіх окрім того, що вона поділена на два роди з'являється зовсім нова категорія правил побудови якої були сформовані на слух, замість флексії помічаємо систему коренів. На додаток кожна з категорій має ще ряд винятків.

Стосовно ж граматичної категорії відмінків, можна зробити висновок, що відношення іменника з іншими словами визначається відмінком, який в свою чергу визначається розташуванням іменника в реченні.

Отже розібравши усі граматичні категорії іменника та помітивши, як усі граматичні ознаки з'являються наприкінці іменників слід підкреслити, що арабська мова є флективною мовою.

ВИСНОВКИ

Іменник, як один з основних складників речення виступає об'єктом пильної уваги у будь-якій мові. В іменнику узагальнюються семантично різні слова зі спільним значенням предметності. Іменником, може стати усе, що людина здатна засвоїти завдяки розуму або одному з п'яти почуттів, якими частіше всього бувають конкретні предмети, узагальнені властивості, ознаки або явища природи.

Різні трансформаційні мовні процеси на семантичному та морфологічному рівні, що побудовані на флективному типі призводять до утворення граматичних значень та форм. За типологічним планом вивчення критеріїв іменників необхідно було широко дослідити вираження морфологічних критеріїв, функціонування слова у мовному ланцюгу, співвідношення лексеми з іншими частинами мови та здатність з цієї ж лексеми утворити нові частини мови.

Дослідивши іменник за морфологічними критеріями, виділили три основні категорії, які становлять єдину систему: рід, число, відмінок.

Рід предмета є морфологічною категорією, яка може в залежності від мови характеризувати однакові явища й предмети по різному. Принцип категорії граматичного роду іменників полягає у модифікації слів арабської мови на дві групи родів: чоловічий і жіночий.

Граматична категорія числа утворилась у результаті поступового абстрагування й перетворення конкретного числа в граматичний показник, виражаючи різні кількісні поняття. Формальний маркер у будь-якого іменника виражає форму однини, двоїни та множини. Двоїна ґрунтується не лише на уявленні парності об'єкта, але відповідає суті категорії числа, пов'язаної з практичною реальністю. Граматичне число в арабській мові відображає належність іменника до того чи іншого роду.

Наявність категорії певного відмінка залежить від його розташування в реченні та пріоритетності між членами речення.

Основними висновками, зробленими після дослідження даної теми є те, що наявність такого великого різноманіття правил у будь-якій граматичній категорії іменника свідчить про досить розвинений стан вивчення даної теми в арабській мові.

Результати наукового дослідження арабської граматичної категорії іменника можуть бути використані як філологами, лінгвістами, граматистами, мовознавцями так і будь-якими фахівцями пов'язаними з вивченням Арабського Сходу.

АНОТАЦІЯ АРАБСЬКОЮ МОВОЮ

ملخص

إن النحو أساس اللغة الصحيحة الفصيحة. فالنحو عبارة عن اداة تثبيت للقواعد المحفوظة على مدار السنين. نحو اللغة العربية محفوظ من وقت إنشاء اللغة وإذا أردنا التأكد من ذلك فكل ما علينا هو فتح الكتب القديمة ولا يهم اين كان عمرها فنجد أنه غير أننا نقرأ النص بطلاقة بل ونفهمه بسهولة ايضاً وكل ذلك حصل بفضل القرآن. فمن إحدى معجزات القرآن الكريم هي حفظ اللغة من أي تغيرات لذلك القرآن الكريم من أول و أهم المصادر في بناء القواعد النحوية. فبفضله يستطيع أي متعلم تصحيح أي أخطاءٍ تظهر لديه في الأساليب العربية. ينصح الكثير من النحويين المتعلمين باستخدام الايات القرآنية كميدان للتدريب في محور الإعراب.

أقسام الكلام في اللغة العربية ثلاثة: اسم وفعل وحرف. وأهم هذه الأقسام هي الأسماء. فأغلبية كلامنا يتكون من الأسماء وحتى في هذا البحث نستطيع ملاحظة أن أنواع الأسماء كثيرة فغير أن أسماء العلم تتدخل في الاسم إلا أن الضمائر والأعداد وعلامات الاستفهام والشروط تنتمي إلى الأسماء ايضاً مما يجعلها ربما من أهم الأقسام النحوية والتي يبدأ اي متعلم من هذا الباب. والقواعد المتعلقة بالأسماء كثيرة فمنها من يتعلق بتأنيثها وتذكيرها ومنها ما يتعلق بجمعها او تثنيتهأ أو إفرادها ولاسيما الإعراب الذي يعد من إحدى علامات فصاة اللسان.

لذلك الاكتشاف والبحث في هذا الموضوع قد يكون من أهم الأسس أثناء الدراسة والإتقان في هذا الباب النحوي لن يزيد الكلام إلا أكثر جمالاً وفصاحةً. يجب على المتعلم ايضاً تذكر أن باب الأسماء كبير وأن دراسته كله في وقت محدود أمر معقول لذلك على المتعلم ترتيب المعلومات وكل ما يتعلق مع الأسماء بشكل صحيح حتى لا تصبح المعلومات بشكل فوضى في رأسه فيضيع كلياً وكأنه لم يدرس أو يعرف شيئاً مما سبق.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Матвіяс Іван Григорович. (1974). Іменник в українській мови. Київ: радянська школа.
2. Алі Субх і Максим Субх. (2006). Курс граматики арабської мови. Київ: Київський університет.
3. جمال الدين عبد الله بن يوسف بن هشام الأنصاري. (2002). شرح قطر الندى. بيروت: دار الكتب العلمية.
4. على الجارم و مصطفى أمين. (2005). النحو الواضح في قواعد اللغة العربية: المجلد الثاني. القاهرة: الدار المصرية السعودية.
5. محمد بن عبد الله بن مالك الأندلسي. (2009). متن ألفية ابن مالك في النحو والصرف. بيروت: المكتبة الشعبية.
6. على كريم ناشد. (2014). علامات الإسم اللغة العربية. بغداد: ثانوية مسلم بن عقيل.
7. ابن منظروة. (2016). لسان العرب. القاهرة: دار المعارف.
8. ايمن أمين عبد الغني. (2010). النحو الكافي. القاهرة: دار التوفيقية للتراث.